

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput decimum. De templis, precibus, cantu, aliisque ceremoniis
Calvinistarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

tus quoque affecla Oecolampadius probauit, inquietans (c) Confessionem illam quam auricularem uocant, neminem pietatis amantem reijcere atque improbare debere. Et successor tuus Beza ipse fatetur, Oralem Confessionem & publicam absolutionem semper in bene ordinatis Ecclesijs fuisse usitatas. Eadem nihilominus ad gustum tuum non fuit, eo quod nimis isti reformationis licentiæ aduersaretur. Sed iam credo alia de nouo reformata religio expectanda nobis est, quæ tuam illam tantopere deformatam reformet. Interim uero iure dicere possumus, Miserabilem esse illum statum, in quo conscientia à nemine alio quam à seipsis gubernatur.

DE TEMPLIS, PRECIBUS,
cantu, alijsque ceremonijs Cal-
uinistarum.

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

- I. Christiana Ecclesia à Calvinistis deiecta & uastata.
- II. Qualia sint Calvinistarum templa.
- III. Calvinismus etiam quum maximè uiguit, in horreis exercitus.
- IV. Concionum ordo, & irreuerentia erga Deum.
- V. De Concionum anteambulis.
- VI. De Ministrorum habitu: & quali in primitiua Ecclesia sacrorum ministri uis sint.
- VII. Similitudo Christiana Ecclesia cum Naui.
- VIII. In Catholicis Ecclesijs omnia uocalia; in Calvinisticis omnia muta sunt.
- IX. Precandi apud Calvinistas modus.
- X. Confusio in Cantu.
- XI. Quid in Concionibus frequentissime inculcent ministri.
- XII. Quam irreligiose sacra apud Calvinistas obeantur.

I. **T**Am primis illis è Paganismo in Ecclesiam ingressis Christianis, quam eorum posteris, ingens semper desiderium fuit ac studium templa atque Oratoria, quæ domus Dei uocantur, extruendi, ut omnes primitiuae Ecclesiae Historiographi testantur. Nihilominus tamen Magdeburgenses Centuriatores impudenter asseuerant, (a) primis trecentis annis ne unius templi funda-

menta à Christianis iaci potuisse. Quid? Ergo fabulosa sunt, quæ de magnifico illo templo, Gordiano imperante, Neocæsareæ condito, quod ad S. Basilij usque tempora (b) integrum mansit, à priscis Historicis scripta sunt? Cyprianus numquid, *Templa, ait, (c) fastuosos & superbis clausa humilibus aperta esse?* Origenes certe magnum templorum stragem sub Imperatore Maximino editam describit. (d) Taceo Basilicas, Oratoria, Monasteria, quorum frequens apud ueteres scriptores est mentio. Quemadmodum ergo primis istis quasi Dei filijs nihil magis curæ fuit, quam ut diuinis, istis extruendi & debis pietatem suam ac zelum ostenderent; postremi hi ac degeneres Christiani unum id negotium sibi datum existimant, ut muros templorum diruant, tecta dei janciant, fundamenta effodiant, omnia denique solo æquent: sequuti in hoc Caluini magistri sui consilium, qui abolicis omnibus ceremonijs, uelut alter Diocletianus, etiam ipsas & des sacras diuinæ lætæ Maieftatis reas esse pronunciauit, ac plane euerri iussit. Quam tamen hominis sententiam neque Geneuensis magistratus approbauit; sed primarium templum D. Petro sacrum conseruauit in quo passim adhuc ueteris Catholicæ ecclesiae uestigia apparent. Illud tamen indignum ualde est, quod Iesu Christi imaginem sustulerint, quum uariæ ex Episcopis imago adhuc existeret. Pone cathedram Caluini, columnæ affixam, duo sunt sedilia, quibus sex Apostolorum, una cum inscriptione nominum, effigies superstant, quæ oculos ad cathedram conuertentibus undiquaque occurrunt. Visuntur ibi adhuc Catholicorum tumuli & sepulcra cum uisitata inscriptione: *REQUESCANT IN PACE.* At in Gallianostra templa multo crudelius tractata sunt, ubi Beza à Caluino ad disseminandum in patria pseudoeuangelium missus, etiam omnia idololatriæ uestigia & memoriam, uti iactabat, funditus abolere instituit. Atqui nec Ezechias, nec Iosias, nec quisquam alius priorum regum templa ueri Dei cultui antea dicata deiecisse, sed ab idololatria & superstitionibus quibus polluta erant, repurgasse leguntur. (e) Longe aliter fecerunt Reformatores nostri, qui primum suum furorem in pulcherrimum illud Aurelianense templum S. Crucis nuncupatum effuderunt. Id agre ferens

Tc Ludo-
c Oecolamp. 1. Epist. Ioan. Schluff. lib. 1. Theol. Calu. fol. 69. a. Cent. 1. b. Greg. Nic. in uis. Greg. c. Cypr. Epist. 55. d. Orig. in Ioan. e. 4. Reg. 1. 6. 18. 22.

Ludovicus Borbonius Princeps Condæus, sacrilegorum impetum quantum potuit inhibuit: quæque teterrimum nebuloam in ipso recto plumbeas laminas auro obductas effringentem, & Stentorea voce illud, *Sic destruetur Babylon*, intonantem, vidisset, colubrinam contra eum dirigi iussit, atque ita cœptum omittere coegit. Quum vero plebis furor, secretis Beæ exhortationibus accensus, ne sic quidem restingui posset, porta templi muro ducto obstructa fuerunt. Nocturni nihilominus homines scelerati per fenestras irreperentes columnarum quibus templum innitebatur fundamenta emoliri sunt, sicque grande illud & admirabile ædificiū una nocte corruit quod post quadraginta circiter annos sub Magno illo Henrico IV. quem Miraculorum Regem merito quis appelleret, multo magnificentius restaurari cœpit. Nolo hic quæ plurima passim occurrunt, funesta Calvinianæ impietatis vestigia, templorum ac monasteriorum ruinas, sed eorum in quibus ipsi religionis suæ cultum exercent, templorum atque ædium formam Lectori ob oculos ponere.

II. Exteriorem quidem Calvinisticorum templorum structuram, eorumque ornamenta, multis describere haud attinet: siquidem loco magnificentorum ædificiorum, quæ antiquitus diuino cultui consecrata sunt, homines isti macellis, pecorum lanienæ destinatis utuntur, quasi augurantes horrendas illas, ædes ac lanienas quibus conciones eiusmodi occasionem dederunt. Quod si horrei sit copia præclare secum actum purant; neque vlla adhibent ornamenta vel aulæ, nisi illa ex aranearum filis contexta Concione finita, ibidem rursus omnis generis bestiarum stabulantur. Hæc ipsorum templa, hæc oratoria fuerunt sine aëris, sine vilo sacrificio. Aiebant vero Deo non minus placere orationem in stramentitia casula aut quocumque alio gurgustio quam sub aurato laqueari effusam. Ministro vix è suggestu digresso, hic lagenam, ille pernam, alius aliud depromit; atque ita ex domo orationis repente caupona fit. Sed ô cæcos ac dementatos homines! qui nec sordes istorum Ministrorum, qui Catholicæ Ecclesiæ pulchritudine tam turpiter vos spoliaverunt, videtis, nec tam spurcæ religionis sentinam sentitis.

III. In eo tamen, quod tam vilibus, locis Ministerium vestrum exercetis, excusari hæcenus poteratis, quam diu meti ignis, quem hæreticis paræum esse scitis, delitescendum vobis fuit. Nam

& primi Christiani olim secreta loca, ut vos iam horrea & stabula, caribus suis obeundis querebant. Quod vero etiam nunc postquam lucem ferre didicit hæresis, fordida nihilominus ac profana loca quasi de industria sacris suis (demus hoc nomen profano cultui) eligunt, atheismi certe atque impietatis ream manifeste se faciunt, ipsamque religionem summo contemtu exponunt. In Sanctonibus quum aliquando essem (quam provinciam homines isti magna ex parte tum occupant) meminimus totam fere Nobilitatem ad audiendum *Verbum Dei* (sic dicebant) ad magnatis cuiusdam artem confluisse: qui rogatus, ubi concionem haberi vellet an in atrio vel carnaculo? (quod amplissimum ibi erat) Nequaquam inquit; sed in horreo. Mox ergo sella ponitur, mensa sternitur, cui assidens Minister, ad auditores verba faciebat. Vix finierat, quum præclarum illud templum multis & equis repletur. Roganti mihi, cur non honestiorem aliquem locum Deo eiusque cultui eligent respondebant, Deum non ædificiorum elegantiam, sed cordium puritatem in se colendo à nobis requirere. Hos ergo si audias, stulte fecisse primos Christianos dicere, qui in honorem Dei tam sumtuosa templa auro collucentia edificaverunt; ut Lucianus, non Christianæ modo, sed & omnium religionum subsannator, restatur. Stulte ergo fecit Constantinus Magnus, qui Constantinopolitani, Antiochiæ, Nicomædiæ, atque etiam Hierosolymis tam pulchra ac magnifica templa extruxit, & aulæ acupictis auroque rigentibus exornavit. ut & Constans Imperator, Opratus contra Donatistas scribit Chrysostrami libros legenti occurrent altaria auro radiantibus peristromatis instriata, pavimenta marmorea, parietes aulæ fulgentes, aurata laquearia, ipsæ ædes aureis & argenteis lychnis collucentes; ut merito illud sæculum Ecclesiæ Aureum dici possit. Et tamen deformati nostri dicere audent, hæc omnia superstitionem sapere atque omnino esse superflua, magisque suam laudandam esse simplicitatem.

IV. In magnificis hisce Deformatorum auditorijs scamna cernuntur, ad eum modum quo in scholasticorum collegiorum classibus, in quibus auditores sine vilo ordine consistunt. Ingredientes feminis quas forte conspexerint honorem exhibent; Deo nullum. Eadem reverentia nomen Iesu & Iesuitæ excipitur. Nusquam videas vllum genu flexi. Quod si quis forte fecerit, statim Ad Papistas facessere iubetur. Horum utpote non tam acutorum homi-

hominum, aiunt esse, aqua benedicta se aspergere crucis signo se signare, ingenua se demittere? & ut paucis dicam, exterius aliquo actu tam fidem quam reuerentiam erga Deum testatam facere. omnia ista idololatriam sperere. Sed quid dicitis, impuri homines? Ergo qui in primitiua vixerunt Ecclesia hosque sanctos ac religiosos ritus ac ceremonias nobis tradiderunt, idololatriæ ferunt? Accusate ergo Deum, qui per prophetam conqueritur, se non tanto externo honore coli quanto terreni Principes: quibus plerique quod optimum habeat offerunt. Accusate Psalmistam, qui vult ut caro sua omniaque externa in se non minus in Deo exsultent, quam ipsum cor atque interna affectus. Accusate denique S. Paulum Apostolum, qui Confessionem, quæ certe externo actu sit salutem attribuit.

V. Interea dum Minister vel expectatur, vel ad concionem se præparat, sutor aliquis vel sartor, modo legendi peritus, suggestum ascendit, & caput aliquod ex Biblijs, aut si Minister nullus veniat, integram homiliam ex Galvini scriptis recitat. Sed hic abusus Synodi ad Castellum Eraldi Anno M. DXCVII. celebratæ decreto sublatus est, ne Galvini scripta Verbo Dei substituta viderentur, tum præcipue ne Ministerium, ut ita dicam, evacuaretur, populo lectoribus ac sermonibus iam dudum magno numero proculis contento & sumtus in Ministerium, superfluos iudicante: quum nullus fere sit qui melius quid afferre possit quam ibi scriptum est. Quia vero anagnostæ illi ut plurimum illiterati sunt, facile cogitari potest quam scita eiusmodi, quibus affectibus picta, quaque vocis articulatione distincta sit lectio. Unde læpe fit, ut etiam a pueris adhuc balbutientibus corrigantur. Hominem novi Janacensis toparchæ accipitarium, qui absente aut ægrotante Fluraco Ministro, seposito pauliper venatico iuo apparatu, suggestum conscendere, & ad populum (Diaconi enim munere fungebatur) verba facere solebat. Neque est ut quorundam è nostris inscitiam nobis hic obijciant, quam sane in plerisque ipsorum, etiam ijs locis ubi maxime doctis hominibus opus erat, maiorem demonstrare possumus. Ac profecto non iniuria aliquid magis exquisitum ac perfectum à Nova ista ac recenti adhuc Religione requiri possit: quum experientia constet, temporis longinquitate rerum omnium vigorem minui, ac paulatim consumi: quum recentia & speciem habeant multo gratiorem, & vires maiores. At con-

tra in nova hac religione fieri videmus: quæ ubi vix lucem aspexit, nocte rursus involvitur; vix è terra prorupit, arque iterum in cavernas eiusdem se abscondit, vix caput extulit, ac rursus demittit, vix denique nata statim debaluit.

VI. Adveniens Minister, Diaconi vel Lectoris locum occupat: quo descendente, ille in suggestum ascendit, laicali habitu aut quicumque maxime ipsi placet, indutus. Favius, qui Margaritæ Henrici V. sorori à concionibus fuit, etiam dum concionaretur, gladium è latere pendente semper habuit, pallio nonnunquam carulei vel violacei, thorace flavi coloris vestitus. Fuit inter hos Ministros, qui defixi in terram gladij capulo tamquam suggestui innitens, in horto concionatus est. Non raro accidit ut ocreis ac calcaribus indutū suggestum conscendat: quod forte tum excusari poterat, quum velut expeditione facta, huc illuc animas prædatum circumvolitabant: postquam vero gladij libertate conscientiarum libertas parta est, animi dissoluti iudicium videtur. Contonderius Minister in Turonibus veste militari indutus, gladiumque ac pugionem utroque latere accinctus, concionari visus est eoque nomine à paullo modestioribus in Castelleradensi synodo accusatus. Sed dicite nobis, Domini Ministri. An sacerdotes altari servientes in primitiua Ecclesia sic fuerunt vestiti? Habitum eorum videte, si placet, apud Sanctum Dionysium; tunicam scilicet puram Dominicæ passionis insignibus, & cruce in primis undiq; ornata; stolâ è c. llo, manipulū è manibus pendente. tum albam interulam ac reliqua, quæ ibi descripta sunt. De venturi Messia Ministris eorumque ornata Propheta Ezechiel vaticinatur, inquit, Deū sanctis eos vestibus vestituro, ut officium, coram ipso faciant. Et sanctus Clemens Apostolos nitida veste indutos, sacrificasse testatur, ut & ipsorum successores, ut supra ostendi. Sanctus vero Stephanus Papa ac martyr apertis verbis indicat, vestimenta quibus sacerdos utuntur, sacra esse, nec ad alium usum adhiberi debere. Quumque Judæi, ut Ivo Carnutenfis inquit, tanta reverentia ac maiestate divinum suum cultum peragant; quid nos facere in nostris decet ecclesijs, in quibus non umbra, sed ipsa veritas est (f) Sola certe ornamenta illa nescio quem respectum ac devotionē afferūt: eoq; omnes Christiani per totum Mundum dispersi, Græci, Æthiopes, (g) Syri, Armenij,

f Opr. l. 3 in fin. Orig. hom. 11 in c. 20. Len. g Vide Alvar. hist. Æthiop. cap. 12.

menij, omnesque Orientales atque Occidentales, numquam in sacrificijs suis aut ceteris diuini cultus partibus profano vestitu vti voluerunt. Soli Calvinistæ eodem quo in foro & vbiq; alias videntur habitu, sacra (si modo quidquam apud eos sacrum) tractare nō verentur. At profano ac comrauni habitu hic vtendum non esse, quum alij tum S. Hieronymus vos docet Vidi ego è Principibus nostris aliquem, nouæ religioni addictam, qui rēplum quod tam ingressus, eiusque munditiem ac ornamenta, vt & Episcopi actorius Cleri splendorem conspicatus, cum Ministro suo deinde expositulauit, sub vlmeto, vbi pila ludere pueri solebant, sine vilo ornatu aut ceremonijs sermones suos deblaterante.

V. I. Vidimus horrea vestra, domini Reformati, quæ ex vobis nonnulli cum paganis & Iudæis Tēpla appellant: videre vos nostras vicissim ecclesias. Sic enim à primis Christianis post S. Paulum nominatas fuisse, (h) ex Tertulliano S. Augustino, (i) Eusebio & Nicephoro discimus, qui eadem etiam Columbarum ædes appellant. Videbitis & difficia præcella, quorum frontispicium semper Orienti est obuersum. Et quia eadem Naui quam similima sunt, S. Clemente teste: (k) structuram eorum accuratius aliquanto vobis ostendam, vt tanto magis eius structuræ, cuius illa Noë Arca figuram representauit, cuiusque illa piscatoria S. Petri nauicula adhuc figuram gerit, fundamenta, firmitatem ac pulcritudinem admiremini. Vt enim Mundus mari; sic Ecclesia, fluctibus huius Mundi innataus, Naui comparatur. Magnum illud ac sinuosum atrium puppim representat; Chorus, proram. Malus turrim; antenna, Crucem. Et quemadmodum in Naui (de maioribus loquimur) vt & in Arca illa Noetica tres plerumque sunt contignationes; sic Ecclesia tribus constat ordinibus quorum primus idemque infimus est Coniugatorum, secundus Viduarum ac cœlibum, tertius Virginiū, reliquis excelssior. Naui in tres partes præcipuas secundum longitudinem diuiditur, proram, foros, & puppim; sic Ecclesia ex tribus his partibus, secundum Mundi ætatem distributis, composita est. Lege scilicet Natuæ, Synagoga Mosæica, & Euangelio. In Naui renatum est, in quo varia res ad alimentum pertinentes afferuntur: Ecclesia itidem diuersis alimentis instructa est, ac præcipue Sacramentis: inter quæ *Baptismus*, Aqua dulcis; *Corpus Domini*, Panis bis coctus est quibus in hoc Mundi Oceani circumnauigantes anime

nostræ aluntur ac sustentantur. Arma vero ac tela Ecclesiæ sunt, orationes, benedictiones, exorcismi, excommunicationes, aqua & panis benedictus, sacra reliquia, aliaque id genus, quibus non solum contra hostes nos defendimus, sed etiam vltro eosdem oppugnamus. Penu Ecclesiæ est *Sacristia*. Merces quibus hæc nauis onerata est, sunt *merita*, & *satisfactiones* Iesu Christi, *Deiparæ Virginis*, & *Sanctorum*, quibus, vbi per sacrificia, sacramenta & *Indulgentias* nostra facta fuerint, debita nostra peccatis nostris contracta, exsoluimus, meritisque per sacrificia & sacramenta applicatis, gratiam Dei in hac, & gloriam in altera vita vedimus ac mercamur. Naui rectores sūt diuersi Ecclesiæ *Officiarij* ac *Prælati* gubernator, *Papa* est seu *Pontifex Romanus*, qui in puppi, id est, *Apostolica Sede*, ad elauum sedet. Clauus vero vel gubernaculum est pedum siue baculus pastoralis. Et baculus quidem siue virga semper Iurisdictionis insigne fuit, etiam apud profanos. Inde non pastores solum pedis, sed & Reges sceptris, & magnates scipionibus, & augures lituis vsi sunt. Hoc baculo tamquã sceptro *Papa* nauim gubernat tumultuantes coerct, errantes reducit, ignaues excitat. Reliqui *Officiarij* sunt *Episcopi* & alij *Prælati*: inter quos *Confessarij* velut sentinam peccatorum exhauriunt. *Propheta* velut in specula constituti, non imminentes modo tempestates, sed & breuiã, sirtes ac scopulos naufragijs infames, vt & piratas obseruant, vt que ab eis cauere nobis possimus, ostendunt. *Concionatores* vero mores hominum ac vitam ad diuini Verbi præscriptum, tamquam ad magneticam acum dirigunt, diuinam iram contra peccata nostra, minas pœnarum, ac iudicia Dei certissima annunciant, tum piratas eorumque conatus detegunt, & vt contra eosdẽ fortiter pugnemus exhortatur. *Anchora* huius Naui *Spes* est, quæ in Deo fundata, contra omnium hostiũ impetus tutos nos præstat. Ecce tibi Naui Catholicæ nostræ Ecclesiæ, ecce mysticam eiusdem structurã. Tu sodes, hæretice, eodẽ modo horrea macella, bouũ & equorũ stabula, in quibus Verbum Dei, si dijs placet, prædicatis, nobis depinge.

VIII. Hæc vero Ecclesiæ merito Dei habitacula, sedes pietatis ac deuotionis domicilia dicuntur: in quarum medio apud primos Christianos, vt apud Lactantium legere est, loco ceteris eminentiori Crucis ac Crucifixi signũ statutũ fuit, ad quod in genua prostrati fideles, orationes suas ad Saluatorẽ

Cruci

h. t. Cor. 11. i. Adu. Val. 1. 2. k. lib. 2. Conf. cap. 16. Lib. 6. ca. 30.

Crucifixum fundebant. (I) Hic ille locus est, ubi Christianus singulis horis vitæ suæ rationes Deo reddere, reatus fateri veniam ac gratiam implorare sacrosanctam Eucharistiam adorare, altare in quo iuge ac perpetuum illud sacrificium quotidie Deo offertur, deosculari, Sanctorum reliquias venerari, omnia denique religiosæ deuotionis exercitia obire potest ac debet. In nostris ecclesijs omnia deuotionem, adeoque diuinam quandam maiestatem spirant ac loquuntur; in illo eum templis etiam quæ maxime ornata videntur, omnia tristitia sunt & horrida. Adeo vt loca ipsa facile tepidos auditoriū erga diuinam cultum affectus arguant. Finita concione, hæreticorum templa clauduntur, neque cuiquam precandi causa ingredi licet: alibi vero deambulationibus alijsque profanis actionibus feruiunt. Atqui Verbum Dei docere vos poterat, quibus vsibus templa destinata esse debeant, vt scilicet Deum ibi adoremus, eique vota nostra ac preces offeramus. Numquid enim Saluator ipse dicit, *Domus mea Domus orationis est*. Non inquit, Concionis. Neque vero legimus in templis olim concionari aut Verbū Dei interpretari motis fuisse: sed hoc in synagogis, quas nos Scholas & Collegia vocamus, fiebat. Vnde S. Chrysostomus dicentibus: *Quid nos templa adeamus, quum nemo ibi sit qui concionetur?* respondet: *Hoc illud ipsum est quod omnia perdit ac corrumpit*. Sed ad Reformatorum ceremonias redeamus.

IX. *Minister conscenso suggestu, caput aperit, atque omnium nomine preces auspicatur: diebus quidem festis (reliquis enim certa formula non vtitur, sed quam vult sibi fingit) his sero verbis concepat: Domine Deus æterne pater omnipotens: Confitemur atque sine vlla dissimulatione coram diuina tua maiestate agnoscimus, nos esse miseros peccatores in iniquitate & corruptione conceptos, inclinatos ad malum, & inutiles ad omne bonum, &c.* Sic precante Ministro qui vult ingenua se dimittit, ac præeuntis verba tacitus subsequitur, qui vult iidem, tamquam lapis stat immotus. In Belgio Reformati isti dum hæc faciunt, aut stant aut sedent. Et sicut Catholici in ecclesijs suis vultum versus altare conuertit, sic Calvinistæ nostri in Gallia Ministro precanti tergum plerumque obuertunt: vt bonus ille pastor è suggestu posticam ouium suarum partem aspiciat. Peracta precatione, quæ momento fere absolvitur, vt pote breuis admodum, qua quidem libenter illi vtuntur, vt quum cælorum rimas facile penetrare boni isti locij dicunt, quum tamen D. Paul-

lus in Ecclesia sine intermissione orationes fieri velit (m) & rex ac Propheta Dauid dies ac noctes permutatis in senas horas cantorum vicibus diuinas laudes decantari instituerit) breui inquam, peracta precatione, præeuntor sectionem Psalmi alicuius vernacula lingua intonat, cui statim omnes, viri, feminae, senes, pueri, adeoque etiam cantandi plane imperiti adgrunniunt magis quam accinunt. Sed propudor! Maiori certe reuerentia Iudæi sacra sua transtant, apud quos nemini nisi Leuiticis Dauidicos Psalmos in templis decantare licet. Hic vero quisque vocem intendunt aut remittunt prout in buccam venerit, vnde dici non potest quam in amœna & omni harmonia carēs, harmonia existat, quæ tantum abest vt animum ad deuotionem accēdat, vt etiā aut risum aut indignationē moueat.

X. Vidit ego Lutetia tum quum Galli nostri velut lymphati nouam doctrinam ac doctores cæteruatim sequebantur, tantam sæpe in cantu existere confusionem, vt ille quidem in hoc angulo vnum, hic vero in altero alium versum decantaret; neque Minister quamuis manus pedesque comploderet, in harmoniam confusum illud tam variarum vocum chaos redigere posset. Quod si pauci tantum conveniant, mirum est quomodo puellæ in primis tenuem illam & suauem suam vocem explicent, & virorum aures demulceant. Facile hic cogitari potest, vtrum illæ cor magis in Deo quam iuuenes in puellis & cor & oculos defixos habeant. Atqui à Cantatrice vt tibi caueas Ecclesiasticus monet, ne in laqueos ipsius incidas. Nihil in hoc sancta illa ac prisca Ecclesia stulto Calvinismo simile habuit. *Tacere feminam in Ecclesia D. Paullus*, cantare Calvinus iubet. At ut apud Deum nulla maris ac feminae esse distinctionem eodem D. Paulo teste. Hoc eodē testimonio veteres hæretici probare voluerunt, tam feminis quàm viris permissum esse prædicare Verbū Dei. Atque hoc loco S. Apostolus non de munerum aut sexus distinctione, sed de æqualitate vocationis ad salutem æternam loquitur. Hinc Cyrillus inquit, *Virginum & vxorum labra quidem loqui & canere, sed absistentibus nõ audiendas esse. Quia inquit, feminam in Ecclesia loqui prohibea*. Idem Tertullianus docet. S. Hieronymus nõ Pelagiū mihi, sed Caluioū alloqui videtur, quādo eū increpat quod mulieribus non solum Scripturas in manus dederit, sed easdem cantantes quoque audire velit. Addens Psalmos

Tt 3

I Car. de poss. dom. Ep. li. 4. ca. 26. & 27. in Tbeff. 1. Ep. 5

quidem ipsis canere licere, sed domi in cubiculis, non vero praetentibus viris.

XI. Absolutis cantus versiculis, & paucis implorato quasi diuini Spiritus auxilio Minister extulit aliquem e Biblij, quae semper ad manum habet, praegit, & ad suum sensum exponit. Quem admodum vero Mimus olim quum in dijs nihil reprehensione dignum inueniret, eorum officarios & ministros calumniatus est; sic Praedicantes isti quando nihil habent quod vel in doctrina vel politica Ecclesiae merito culpate possint, omne animi sui virum in Ecclesiasticum Ordinem effundunt, ac praecipue contra ipsum supremum Pastorem debacchantur. *Ignorantia enim ratione pleurumque destituta, concusis & iniurijs tamquam velo visislet*: quae tanto sunt atrociores, quanto auctor est discretior. Ac velut piscator non audo hamo, sed dulcesca in duto piscibus insidiatur; ac venenum raro in fictilibus vasis, sed aureis poculis miscetur; & acutum illud ferrum Manadum thyrifis praefixum hedera & pampinis occultatur: sic Praedicantes doctrinae suae pusatque venenum bellorum verborum cataplasmatibus tegunt: quorum omnis eloquentia: o spectat non vt sanent, sed vt vulnerent, non vt doceant, sed vt decipiant: vt de Arrio eiusque sectatoribus Epiphanius testatur, S. Paulus vero Apostolus de omnibus istis seductoribus primus praedixit.

XII. Quando perorauit Minister, rursus breuiore preces recitantur, & cantus Psalmi antea incœpti continuantur aut absoluitur. Tum omnes promissae prostrant, domumque abeunt. Quae vero deuotione, quo zelo haec omnia peragi existimas, Lector? Quum nemo sit ex omnibus qui vel manus ad colum eleuare, vel suspirium ex corde ducere audeat. Pectus enim percutere merum apud istos sapit Papismum. Vix quisquam est qui in genua se prosterneat. In summa, non tepor hic, sed frigus & gelu est. Quod idem in primis Lutheranis Erasmus grauer reprehendit (n) Ego quum captiuus in bello apud Calvinistas nostros essem, redeuntibus in memoriam quae in prima mea videram pueritia, vix yllam Christianae religionis umbram, vix vllum deuorae pietatis signum deprehendi. Quid quaeris? Sanctuli videbantur qui in septimana bis, & quidem bene saepe saburrato stomacho, concioni interfuisent. Feriam quintam multo laetius transigebant quam Dominicam diem; quae non raro ab esu carni-um abstineat. Nullus erat iustitiae locus. Facie-

bat quisque quod vellet. Imperabant omnes, nemo parebat. Vesperis quando per hospitia miles distibuebatur, diaconus stans stantibus precationem praebat: quae quidem non precatio, sed praeconium aut proclamatio aliqua videbatur. Hanc remissionem reprehendenti mihi responderunt, *Deum non externos gestus, sed animi humilitatem respicere: Perinde esse siue quis iaceat sicut aut sedeat. Verum hoc est, aiebam ego humilitas tamen non nisi exhumiliatione videtur potest.*

Haec quidem sunt caeremoniae, hi ritus, haec exercitia, haec forma nouae istius religiosae Religionis. Quid, quod etiam vltro Catholicorum exercitia irrident? Quorum, inquit, istae Matutinae, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperae, Completoria? Quorum tot orationes ac precationes, quibus miserae animae, in Papistica Ecclesia auantur ac cruciantur? At factis est, cum publicano illo oculos ad colum eleuare, Deique implorare misericordiam: qui non vult mortem peccatoris, sed vt viuat. Quin etiam S. Ioannis, vt & Patriarcharum, tantopere Apostolo laudatam pietatem sublannant. Quod si publicanti vobis exemplum placet; cur non placeant gestus quoque? Cur manus precantium eleuatas aut decussatas, cur pectoris percussiones, cur suspiria, lachrymas ride is? Longe aliter certe Tertullianus, apud quem, vt & Iulianum Martyrem, omnia ista antiquis etiam religiose vsurpata videre licet. Sed de his satis, iam ad Sacramenta veniamus. Licet enim Ecclesia Catholica septem semper receperit, vt ex omnibus scriptoribus constat: Calvinus tamen duo tantum agnoscat. Quae, quae so, scripturae auctoritate? Nulla sane. Sed Baptismum Calvinistarum iam videamus.

DE BAPTISMO CALVINISTARUM.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

- I. De Baptismo Calvinistarum, quem ad salutem necessarium non esse aiunt.
 - II. Cal-
- a In Spong. ad Flute,